

KIERTOKIRJEKOKOELMA

1985

Nro 6

Nro 6

Kiertokirje

erinäisten vahingonkorvausasioiden käsittelystä posti- ja telelaitoksessa

Valtionhallinnon vahingonkorvauslautakunta on 1.12.1984 voimaan tulleella asetuksella lakkautettu.

Tämän johdosta ja erityyppisten vahingonkorvausta koskevien määräysten kokoamiseksi posti- ja telehallitus antaa seuraavat vahingonkorvausasioita koskevat soveltamisohjeet:

A Vahingonkorvauslaki

1. Yleistä

Vahingonkorvauslaki on luonteeltaan ns. yleislaki. Sitä ei pääsääntöisesti sovelleta, jos korvausvastuu on säännelty muussa laissa tai sopimusteitse. Työntekijän ja virkamiehen korvausvastuuta ei kuitenkaan voida sopimusteitse eikä virkasäännön määräyksin taikka muulla siihen verrattavalla tavalla lisätä.

2. Työnantajan ja julkisyhteisön korvausvastuu

Työnantajavastuun osalta on vahingonkorvauslain keskeisenä tavoitteena sellainen korvausjärjestelmä, jossa työnantaja yleensä aina on vastuussa vahingosta, jonka työntekijä virheellään tai laiminlyönnillään työnantajan toiminnassa tai työssä aiheuttaa. Myös julkisyhteisö on työnantajana korvausvastuussa silloin, kun vahinko on aiheutunut julkisyhteisön työntekijän taikka yhteisöön virka- tai siihen verrattavassa palvelussuhteessa olevan henkilön virheestä tai laiminlyönnistä toiminnassa, jota ei ole pidettävä julkisen vallan käyttämisenä.

Julkista valtaa käytettäessä virheen tai laiminlyönnin johdosta aiheutuneen vahingon on julkisyhteisö sitävastoin velvollinen korvaamaan vain, milloin toimen tai tehtävän suorittamiselle sen laatu ja tarkoitus huomioonottaen kohtuudella asetettavia vaatimuksia ei ole noudatettu.

3. Työntekijän ja virkamiehen korvausvastuu

Vahingosta, jonka työntekijä työssään virheellään tai laiminlyönnillään aiheuttaa työtoverilleen, työnantajalleen tai sivulliselle, hän on velvollinen korvaamaan määrän, joka harkitaan kohtuulliseksi ottamalla huomioon vahingon suuruus, teon laatu, vahingon aiheuttajan asema, vahingon kärsineen tarve sekä muut olosuhteet. Jos työntekijän viaksi jää vain lievä tuottamus, ei vahingonkorvausta ole tuomittava.

Jos vahinko on aiheutettu tahallisesti, on täysi korvaus tuomittava, jollei erityisistä syistä harkita kohtuulliseksi alentaa korvausta.

Myös virkamies vastaa edellä mainittujen perusteiden mukaan virassaan virheellään tai laiminlyönnillään sivulliselle ja julkisyhteisölle aiheuttamastaan vahingosta. Sanottuja perusteita on sovellettava myös virkamiehen virassaan virheellään tai laiminlyönnillään työtoverilleen aiheuttaman vahingon korvaamiseen.

Vaikka vahingonkorvauslaissa työntekijän ja virkamiehen korvausvastuuta koskevissa säännöksissä puhutaankin korvaukseen tuomitsemisesta, ei se merkitse sitä, että kaikki tällaiset korvausasiat olisi saatettava tuomioistuimen käsiteltäväksi. Jos asianomainen virasto tai laitos harkitsee tuottamuksen olevan lievän, ei asiaa ole tarpeen korvauskäsittelyn vuoksi viedä tuomioistuimeen, ellei siihen ole muuta syytä.

Sama koskee tapausta, jossa virasto tai laitos katsoo tuottamuksen asteen ylittävän lievän sekä harkitsee, mikä on vahingonkorvauslain 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettu kohtuullinen korvausmäärä, ja vahingon aiheuttanut työntekijä tai virkamies hyväksyy korvausvaatimuksen. Mikäli sovintoon ei päästä, virasto tai laitos voi tuomioistuimessa vaatia edellä mainituin perustein harkitsemaansa korvausta. Vahingon todellinen määrä on kuitenkin tällöin myös esitettävä tuomioistuimessa. Sen jälkeen kun korvausmäärä on lainvoimaisella tuomiolla vahvistettu, ei virasto tai laitos voi enää suorittaa edellä mainittua kohtuusharkintaa. Korvausmäärään tyytymättömän käytettäväksi jää tällaisessa tapauksessa kuitenkin vielä maksuvapautuslain mukainen menettely.

4. Korvausvastuun jakaantuminen työnantajan ja työntekijän välillä

Tahallisesti aiheutettua vahinkoa lukuunottamatta vahingonkorvauslaki asettaa työnantajan ensisijaisesti korvausvelvolliseksi sikäli, että työntekijä ja virkamies ovat velvollisia korvaamaan työoverilleen tai sivulliselle aiheuttamansa vahingon tälle ainoastaan siinä määrin kuin sitä ei voida saada vastuussa olevalta työnantajalta tai julkisyhteisöltä. Lievän tuottamuksen ollessa kyseessä ei työntekijällä ja virkamiehellä ole toissijaistakaan korvausvastuuta, vaan työnantaja tai julkisyhteisö vastaa silloin yksin.

5. Työnantajan ja julkisyhteisön takautumisoikeus

Työnantajalla ja julkisyhteisöllä on, jouduttuaan työntekijän tai virkamiehen aiheuttaman vahingon johdosta maksamaan korvausta vahinkoa kärsineelle, vahingon aiheuttajaan kohdistuva takautumisoikeus. Työntekijän ja virkamiehen korvausvelvollisuus määräytyy kuitenkin tässä tapauksessa edellä 3. kohdassa selvitettyjen sovitteluperiaatteiden mukaisesti. Tämä merkitsee muun muassa sitä, että työnantaja tai julkisyhteisö vastaa korvauksesta lopullisesti yksin, jos työntekijän tai virkamiehen viaksi voidaan lukea vain lievä tuottamus.

B Kassavajaukset

Kassaerehdysrahajärjestelmän voimassaolo-

aika päättyi 1.1.1984. Järjestelmän lakkaamisen johdosta ei ole enää säännöksiin perustuvia syitä käsitellä kassavajauksia muista vahingoista poikkeavalla tavalla, vaan niiden käsittelyssä sovelletaan yleislakina voimassa olevan vahingonkorvauslain säännöksiä.

1. Korvausvastuu

Vahingonkorvauslain 4 luvun 1 ja 2 §:ien mukaisesti työntekijä/virkamies on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän virheellään tai laiminlyönnillään on aiheuttanut työnantajalle. Jos tuottamuksen aste on lievä, ei korvausvelvollisuutta synny.

2. Tuottamusharkinta

Tuottamusharkintaa varten ei ole mahdollista antaa sellaista määritelmää tai kuvausta, joka kelpaisi ratkaisun perusteeksi kaikissa kassavajaustilanteissa. Tahallisesti aiheutettu vahinko (kavallus usein väärentämiseen) ja tapaturmasta johtunut vahinko (esim. laskukoneeseen tulleesta viasta aiheutunut) ovat helpommin määriteltävissä kuin raja ns. tavallisen tuottamuksen ja lievän tuottamuksen välillä.

Yleisesti tuottamus merkitsee sellaisen huolellisuuden tai varovaisuuden laiminlyöntiä, jota noudattaen vahinko olisi ollut vältettävissä ja jota asianomaiselta on tilanteessa voitu vaatia. Tuottamusharkinnan perusteena ei ole pelkästään se, mitä joku tiesi, vaan se mitä hänen olisi pitänyt tietää vahingon välttämiseksi.

Tuottamuksen astetta harkittaessa on kiinnitettävä huomiota myös työskentelyolosuhteisiin ja virkailijan työkokemukseen kassatehtävissä ja hänen saamansa koulutuksen määrään. Mitä lyhyemmän ajan virkailija on palvellut kassatehtävissä sitä lievemmin hänen tuottamustaan on arvioitava.

Kassavirkailijan tuottamusta voidaan pitää lievää suurempana mikäli voidaan osoittaa, että hän on aiheuttanut vajuksen piittaamattomuudellaan tai selvästi ohjeiden vastaisella menettelyllään.

3. Näyttövelvollisuus

Näyttövelvollisuutta koskevien säännösten mukaan korvauksen vaatijan on näytettävä toteen ne seikat, joihin hän perustaa vaatimuk-

sensa.

Kassavajausasioihin sovellettuna tämä merkitsee sitä, että työnantajan on näytettävä oikeutensa korvauksen saamiseen.

Koska useiden vajausten syy selvityksistä huolimatta jää epäselväksi, on tuottamuksen näyttäminen ja määrittelemine käytännössä vaikeaa.

4. Sovittelu

Vahingonkorvauslain 4 luvun 1 ja 2 §:t sisältävät myös säännökset vahingonkorvauksen sovittelusta.

Kassavajausasioissa sovittelu eli sen selvittäminen minkä määrän kassavirkailija on velvollinen korvaamaan, tapahtuu hallinto-osastossa. Käytännössä vahingonkorvauslain 4 luvun 1 §:n 2 momentti sulkee sovittelun piiristä pois tahallisesti aiheutetun vajuksen. Sovittelun piiriin jäävät tällöin kaikki tahallisuuden ja lievän tuottamuksen väliin sijoittuvat tapaukset. Kassavirkailijalta vaadittavaa vahingonkorvausta (vajuksen määrä) sovitellaan ottamalla huomioon vahingon suuruus, teon laatu, vahingon aiheuttajan taloudellinen asema sekä muut olosuhteet.

5. Menettely

1) vajuukset alle 100 mk

Kassasta tilityskuukauden viimeisenä päivänä tai kassan luovutushetkellä oleva alle 100 mk:n määräinen vajuus merkitään vajuusilmoituslomakkeelle.

Kassavirkailija toimittaa lomakkeen selvityksellään varustettuna lähimmälle esimiehelleen viiden työpäivän kuluessa tilityskuukauden päättymisestä.

Esimies lähettää lomakkeen selvityksellään varustettuna yksikön (ylitoimipaikan) päällikölle.

Yksikön päällikkö ratkaisee kahden kuukauden kuluttua vajuusilmoituksen jättämisestä sen, onko kysymyksessä lievä vaiko muunlainen tuottamus.

Kun yksikön päällikkö katsoo, että kyse on lievistä tuottamuksesta, tekee hän päätöksensä merkinnän vajuusilmoituslomakkeelle sekä hyväksyy sen tilitettäväksi menona seuraava-

vassa tili-ilmoituksessa (koodi 608).

Jos yksikön päällikön harkinnan mukaan kyse on muunlaisesta kuin lievistä tuottamuksesta, vajuusilmoituslomake lausuntoineen lähetetään piirikonttoriin.

Jos piirikonttori katsoo, että kyseessä kuitenkin on lievä tuottamus, tehdään vajuusilmoituslomakkeeseen tästä päätöksestä merkintä. Lomake palautetaan ylitoimipaikkaan tilitettäväksi seuraavassa tili-ilmoituksessa.

Jos piirikonttori katsoo, ettei kyseessä ole lievä tuottamus, vajuusilmoituslomake lausuntoineen lähetetään posti- ja telehallituksen hallinto-osastoon.

2) vajuukset 100 - 1.000 mk

Vajauksesta on ilmoitettava lähimmälle esimiehelle heti sen ilmenemisen jälkeen.

Vajuusilmoituslomake on täytettävä viiden työpäivän kuluessa vajuksen ilmenemisestä. Esimies lähettää ilmoituslomakkeen selvityksineen yksikön (ylitoimipaikan) päällikölle. Jos vajuksen määrä on yli 500 mk, on selvitykseen liitettävä esimiehen laatima kassanlaskelma.

Yksikön päällikkö lähettää lomakkeen lausuntoineen piirikonttoriin kuukauden 20. päivään mennessä kahden kuukauden kuluttua vajuksen ilmenemisestä.

Kun piirikonttori katsoo, että vajauksessa on kyse lievistä tuottamuksesta, tehdään tästä päätöksestä merkintä vajuusilmoituslomakkeeseen ja palautetaan se ylitoimipaikkaan tilitettäväksi menona seuraavassa tili-ilmoituksessa.

Jos piirikonttorin harkinnan mukaan kyse on muunlaisesta kuin lievistä tuottamuksesta, vajuusilmoituslomake lausuntoineen lähetetään posti- ja telehallituksen hallinto-osastoon.

3) yli 1.000 mk:n vajuukset

Vajauksesta on ilmoitettava lähimmälle esimiehelle heti sen ilmenemisen jälkeen.

Vajuusilmoituslomake on täytettävä viimeistään vajuksen ilmenemistä seuraavana työpäivänä.

Esimies lähettää viipymättä lomakkeen selvityksineen ja kassanlaskelmineen yksikön (ylitoimipaikan) päällikölle. Yksikön päällikkö lähettää vajuusilmoituslomakkeen lausuntoineen posti- ja telehallituksen hallinto-osastolle sekä

jäljennöksen lomakkeesta piirikonttoriin.

4) käsittely hallinto-osastossa

Jos hallinto-osasto päätöksessään katsoo, että kyse on lievistä tuottamuksesta, ylitoimipaikkaan lähetetty päätös liitetään tili-ilmoitukseen ja vajauksen määrä tilitetään menona seuraavassa tili-ilmoituksessa.

Jos hallinto-osasto päätöksellään velvoittaa virkailijan korvaamaan sovitellun osan vajauksesta, päätös liitetään tili-ilmoitukseen ja vapautettu määrä tilitetään menona seuraavassa tili-ilmoituksessa. Virkailijan maksettavaksi määrätty osa on ao. kassassa vajauksena kunnes se on tullut loppuun suoritetuksi.

6. Erinäiset määräykset

Kassavajauksen tiliasiakirjoihin merkitsemisessä noudatetaan tiliohjesäännön soveltamismääräyksiä ja talousosaston erikseen antamia ohjeita.

Jos vajuus, josta vajuusilmoitus on tehty ja lähetetty edelleen, selviää, on asiasta välittömästi ilmoitettava edellä tarkoitetun menettelyn keskeyttämiseksi.

Jos vajuus, joka on jo tili-ilmoituksessa tilitetty, selviää, on selviämisestä johtuva ylijäämä välittömästi maksettava posti- ja telehallituksen postisiirtotilille 701-6 ja samalla ilmoitettava, että kyse on jo tilitetyn vajauksen selviämisestä sekä päätöksen numero ja päiväys. Selviämisestä on lähetettävä ilmoitus piirikonttorille.

Piirikonttorin lähettäessä edellä 1 ja 2 kohdissa tarkoitetuissa tapauksissa vajuusasian posti- ja telehallituksen käsiteltäväksi, on sen virkailijan niin halutessa liitettävä mukaan tiedot vajauksen aiheuttaneen virkailijan perhesuhteista ja taloudellisesta asemasta kuten veloista ja vuokran määrästä, joilla seikoilla on merkitystä maksettavaksi jätettävän osan määrittämisessä.

Vajauksen ilmoittamisessa käytetään vajuusilmoituslomaketta, joka täytetään kolmena kappaleena. Alkuperäinen lomake lähetetään eteenpäin siten kun edellä on mainittu.

Yksiköissä pidetään vajauksen seurantaan varren rekisteriä, jonka muodostavat vajuusilmoituslomakkeiden jäljennökset.

Piirikonttorit seuraavat niille lähetettyjen vajuusilmoituslomakkeiden jäljennösten avulla

vajauksen esiintymistä sekä vajuusasioiden käsittelyn yhtenäisyyttä piirinsä alueella.

C Moottoriajoneuvovahingot

Posti- ja telelaitoksen moottoriajoneuvolle aiheutuneen vaurion ilmoitusvelvollisuudessa, korvaussäännösten soveltamisessa ja muussa käsittelyssä noudatetaan valtiohallinnon vahingonkorvauslautakuntaa käsittelevää kohtaa lukuun ottamatta posti- ja telehallituksen kierto- kirjeen nro 29/1982 määräyksiä (SK I.29).

D Virantoimituksen tai työtehtävien johdosta kohdattu väkivallanteko

Virantoimituksen tai työtehtävien johdosta hyökkäyksen kohteeksi joutuneen tai em. tehtäviä suorittaessaan vastarintaa kohdanneen oikeudesta korvaukseen erinäisistä esinevahingoista sisältyvät määräykset posti- ja telehallituksen kiertokirjeeseen nro 87/1980 (SK I.28).

E Aiheettomien syyte- ja vahingonkorvauskanteiden aiheuttamien kulujen korvaaminen

Asiasta on annettu laki (L eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta valtion varoista 269/1974).

Lain säännösten nojalla maksetaan korvausta sellaiselle valtion palveluksessa olevalle, jota aiheuttomasti on oikeudessa syytetty virheellisydestä viran toimittamisessa tai työssä tai jolta on vaadittu vahingonkorvausta virheellisestä menettelystä.

Jos oikeus on hylännyt sanotut vaatimukset, voi asianomainen pyytää posti- ja telehallitukselle lähettämällään, valtiokonttorille osoitetulla hakemuksella, että oikeuden päätöksellä hänelle maksettaviksi tuomitut oikeudenkäyntikulut suoritetaan valtion varoista. Valtion varoista voidaan pyytää korvausta myös niistä välttämättömistä oikeudenkäyntikuluista, joita oikeus ei ole tuominut korvattaviksi.

F Maksuvapautuslaki ja -asetus

Posti- ja telehallituksen kiertokirjeissä nrot 62/1980 ja 63/1980 (SK III.13) selostettujen maksuvapautuslain ja -asetuksen säännösten

mukaisesti voi sekä tuomioistuimen että postija telehallituksen vahvistaman vahingonkorvauksen suorittamisesta hakea helpotusta tai vapautusta.

Tällä kiertokirjeellä kumotaan kiertokirje nro 60/1976 (SK I.27) sekä kiertokirje nro 29/1982 valtionhallinnon vahingonkorvauslautakuntaa koskevalta osaltaan.

Helsingissä 23. päivänä tammikuuta 1985

Eripainos kiertokirjeestä lähetetään myöhemmin liitettäväksi säännöskokoelman kohtaan I.27.

Hallintoylijohtaja **Lauri Kuusisto**

Apulaisjohtaja *Martti Lehmuskallio*